

Bokomtaler ved høyskolelektor Geir Lahnstein, Handelshøyskolen BI

Stor takk til Universitetsforlaget som har påtatt seg utgivelsen av to meget sentrale bøker innen fagfeltet utviklingshemming. Selv om disse to bøkene, på et relativt smalt faglig nisjeområde, neppe vil gi de virkelige store salgstall, så er det grunn til å understreke viktigheten av å skape en bred bokportefølje på dette området både til glede for spesialister innen akademia, men også for folk ute i praksisfeltet. Alle som arbeider innen psykisk helsevern, den kommunale helsetjeneste og habiliteringstjenestene bør ha disse to bøkene øverst på sin prioriteringsliste for fagbøker som må leses. Det er tydelig at det har vært et nært samarbeid mellom Stiftelsen SOR og forlaget. Flott at SOR som pådriverinstans har bidratt til disse to fagbøkene. Her ser vi klart hva godt samarbeid kan skape av konkrete resultater. Det er helt åpenbart at det ligger til grunn et meget omfattende faglig og redaksjonelt arbeid før to slike nyskapinger kan se dagens lys. All ære til forfattere, spesielt Jarle Eknes som primus motor for begge bøkene, samt til forlag og SOR!

Jarle Eknes, Trine Lise Bakken, Jon Arne Løkke, Ivar Mæhle:

Utredning og diagnostisering

Utviklingshemming, psykiske lidelser og atferdsvansker

Universitetsforlaget, Oslo 2008

Denne boken er et resultat av nært samarbeid mellom 14 artikkelforfattere og bygget opp i tre hoveddeler. Del 1 tar for seg generelt om «Utredning av utviklingshemning og autisme». Ett kapittel er viet særskilte utfordringer hos barn og ett kapittel om særskilte utfordringer hos voksne. Deretter følger et dybdekapittel om diagnostisering av autisme. Del 2 består av 6 kapitler og er i hovedsak knyttet til utfordringer på metodesiden når det gjelder kartlegging og diagnostisering. Her diskuteres kartleggings- og diagnosesystemer med fokus på hvordan klassifisere og diagnosesystemenes muligheter og begrensninger, blant annet med et spennende kapittel om differensialdiagnostikk. Del 3 tar for seg særskilte nevropsykiatriske atferdsforstyrrelser eksempelvis knyttet til depresjon, bipolare lidelser, angst, tvangslidelse, spiseforstyrrelser, psykoser og ADHD. Også et meget aktuelt tema om demens hos personer med utviklingshemming er tatt med. Oppsummert: Psykiske lidelser hos personer med utviklingshemming og autisme kan være meget komplekse og faglig utfordrende. Følgelig

er denne boken et meget kjærkomment tilskudd på dette nisjeområdet innen psykiatrien, – et område som i alle år ha vært viet altfor liten oppmerksomhet.

Jarle Eknes og Jon A. Løkke (red.)

Utviklingshemning og habilitering

Innspill til habiliteringsprosessen

Universitetsforlaget, Oslo 2009

Også for denne boken har man klart å mobilisere fremragende fagfolk til å skrive om de særskilte utfordringer man står overfor når det gjelder habiliteringsproblematikken. Redaktørene har som undertittel kalt det «Innspill til habiliteringsprosessen» som er en klar indikasjon på hvor store sosiale og faglige utfordringer man står overfor når det gjelder reell inkludering av utviklingshemmede i samfunnet. Bokens 24 kapitler med med 31 delforfattere er virkelig et gedigent faglig løft. Det overordnede fokuset i boken er knyttet til livskvalitet, sosialt nettverk og et positivt menneskesyn. I et velkrevet innledningskapittel redegjør Edith Lunde på en grei og oversiktlig måte for habiliteringsbegrepet. Å ha en meningsfylt forståelse av dette begrepet er en forutsetning for å få fullt utbytte av påfølgende kapitlene i boka. Hun skriver tankevekkende, s. 29: Blant de største utfordringene i habiliteringsvirksomhet er det å få i stand helhetlige og velfungerende tilbud med samhandling, samordning og koordinering av tjenester mellom nivåer, sektorer og utøvende fagpersoner. Offentlige forskrifter om habilitering og rehabilitering og individuelle planer har et høyt nivå, men «... I praksis har det vist seg vanskelig å få dette til å fungere smidig nok. Å styrke samhandlingen mellom relevante aktører og systemer i habiliteringsfeltet er derfor et viktig område for kvalitetsutvikling til beste for brukerne.» De etterfølgende kapitlene tar opp i tur og orden meget aktuelle deltemaer. Alle er knyttet til solid faglig og teoretisk fundering samtidig som etterlengtet klinisk praksis krydrer budskapet med relevante og tankevekkende eksempler. Alle som arbeider med utviklingshemning vil måtte ha dette bokverket

som «et must», både som oppslagsverk, men kanskje aller mest til nytte som personlig refleksjon på aktuelle faglige nisjeområder. Redaktørene har på en mesterlig måte bundet stoffet sammen, både når det gjelder begreper og problemstillinger, slik at det også for en vanlig lekmann gjør det både lett og morsomt å tilegne seg stoffet. Tor Visnes skriver i forordet: «Og særlig må helseforetakene erkjenne at habilitering i seg selv er et stoff og sammensatt fagfelt. Bare gjennom en slik erkjennelse kan vi være sikre på at feltet i fermtiden blir tilført tilstrekkelige ressurser og kunnskap.» Det har han bare evig rett i! Vi gleder oss til nye bokutgivelser fra Jarle Eknes og de han måtte trekke med seg i redaktørstaben sin.

Bokomtale anmeldt av Kai-Ove Ottersen

Børge Holden og Jonny Finstad (red.):

Atferdsavtaler

Et hjelpemiddel for å velge rett atferd

Gyldendal Akademisk. ISBN 978-82-05-39876-4

Mange har hørt om avtalestyring. Dette er en metode som blant annet Jonny Finstad var med å utvikle. I denne boken innføres «Atferdsavtaler» som en mer moderne benevnelse enn avtalestyring. Begrepet «Atferdsavtaler» stemmer også mer overens med den internasjonale benevnelsen som er «behavioral contracts» og «contingency contracts».

Hva er nå en atferdsavtale? Kort sagt betyr det at det inngås en avtale mellom en tjenestemottaker (en klient) og en tjenesteyter (en behandler). I denne avtalen beskrives det hva tjenestemottaker oppnår ved å gjøre noe eller avstå fra å gjøre noe. Atferdsavtaler er en godt dokumentert metode som i utgangspunktet kan benyttes «over alt».

Selve boken består av 2 deler. Del 1 kalles «Teori» og består av 4 kapitler. Denne delen starter med en innføring i hvordan atferd kan påvirkes. Holden gjør en enkel, men grundig, gjennomgang av sentrale prinsipper som er relevante for forståelsen av de senere kapitler. I de resterende kapitlene i denne delen beskriver Holden og Finstad når

atferdsavtaler er aktuelt å benytte seg av, om viktige forhold i utforming av atferdsavtaler, og konkrete råd til de som selv skal utforme atferdsavtaler. Del 1 gir derfor leseren godt tips i ulike momenter som bør vurderes før selve utarbeidelsen begynner.

Del 2 kalles «Praksis», og består av totalt 6 kapitler fra ulike forfattere. I 5 kapitler presenteres eksempler på *komplekse atferdsavtaler* ovenfor mennesker med blant annet ADHD, Aspberger syndrom, og ulike grader av utviklingshemning. Eksempelene er hentet fra ulike arenaer, for eksempel psykiatrien og kriminalomsorgen. Her beskrives i detalj målsettinger for behandlingen, utforming av ulike komplekse atferdsavtaler, gjennomføring og oppfølging. Alle kapitlene er bygget opp rundt samme mal, og det likte jeg godt. Det gjorde det lettere å «sammenligne» de ulike eksemplene til tross for ulike utgangspunkt. Forfatterne presenterer også materiell som er benyttet, både med illustrasjoner og konkrete skjemaer.

Kapittel 11 vies til 11(!) eksempler på *enkle atferdsavtaler* som er benyttet på

ulike arenaer, for eksempel boligjenseten, skolen, psykiatrien, og fra arbeidslivet. Dette er et viktig kapittel fordi det viser at atferdsavtaler ikke alltid trenger å være omfattende.

Selv om redaktørene ofte forbindes med opplæring og behandling av utviklingshemmede må det påpekes at dette er en bok som er aktuell for de fleste arenaer der mennesker trenger behandling. Boken beskriver atferdsavtaler ovenfor en rekke ulike utfordringer på ulike arenaer. Men glem heller ikke at atferdsavtaler også kan benyttes ovenfor «normale» barn, ungdommer og voksne. Enkle atferds-

avtaler kan for eksempel forebygge søskenkrangel, regulere forholdet mellom foreldre og en tenåring, eller forebygge/ behandle problemer i et parforhold.

Atferdsavtaler er jo strengt tatt en gjensidig avklaring av forventninger. Boken er lettest, praktisk rettet, og enkel i fagterminologien. Den egner seg derfor både for fagfolk og for «hvermannen». Hvis jeg skulle ønsket meg noe mer så måtte det være enda flere konkrete illustrasjoner og eksempler på skjemaer og avtaler. Det er jo ikke alle som har like god fantasi som forfatterne i denne boken! Boken anbefales sterkt.

